

İMAM-I BİRGİVİ

**Dizgi-Mizampaj: Umran
Kapak: Ahmet Ergin
Baskı: Kurtış Matbaacılık
Cilt: Sistem Mücellik**

I. Baskı Aralık 1999

TASAVVUFTA KIRK MAKAM

**Terceme
Dr. Muhlis Akar**

**Yasin Yayınevi
Manyasizade Cad. No: 47
Çarşamba-Fatih-İstanbul
Tel: 0212 635 30 55-523 43 11**

**Etkik ve Kontrol
Mehmet Talu**

*H*amd alemlerin Rabbi Yüce Allah'a aittir.

Salat ve selam mahlukatin en hayırlısı olan Hz. Muhammed'e, O'nun al ve ashabinin üzerine olsun.

Hamdele ve Salveleden sonra (derim ki):

Allah seni dünya ve ahiret mutluluğuna eriştirsin. Bilki; Allah'a götüren yollar insanların huyları ve karekterleri sayısınca çoktur. Ancak tahlük ehli bunlardan dört mertebesi olan yolu tercih ettiler.

Bunlar:

Birincisi : ŞERİAT

İkincisi : TARİKAT

Üçüncüsü : MARİFET

Dördüncüsü : HAKİKAT

Bu mertebelerin tümü ancak şeriatla tamamlanır. Şeriat olmadan diğerleri olmaz. Bir kimsenin şeriatı mükemmel değilse, o kimse ne tarikata, ne marifete ve ne de hakikate ulaşamaz. (Yani şeriatı tam olmayanın tarikatı, marifeti ve hakikatı elde etmesi mümkün değildir). Yine bir kimse bütün bu mertebeleri tamamlayıp ikmal ettikten sonra şeriatı ifsad ederse, tarikatı, marifeti ve hakikatı da ifsad etmiş olur. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bu konuda buyurdular ki;

"Şeriat bir ağaçtır. Tarikat onun dallarıdır. Marifet onun yapraklarıdır. Hakikat ise meyveleridir. Ağaç olmayacağı, onun dalları, yaprakları ve meyveleri de olmaz." (Bu hadis meşhur hadis kitaplarında bulunamamıştır.)

Bununla bilinmiştir ki, şeriat asıldır, temeldir, köktür. Diğerleri (tarikat, marifet ve hakikat) ise aslin fer'idir, yani şubeleridir. Fer'in (şubenin, dalların) bulunması, aslin (kökün, temelin) bulunmasıyla mümkünür. Asıl yok olunca fer (şube) de yok olur. Bu durum şuna işaret eder: Kul, sayılan bütün mertebelerde şeriat'ın dışında olamaz. (Yani bir müslüman tarikat, marifet ve hakikat mertebelerinin hangisine ulaşmış olursa olsun şeriat'a bağlı kalıp, şeriatın

ölçülerine göre hareket etmeyecektir.)

Şeriatın sınırının dışına çıkar ve buna rağmen kendisinin de dosdoğru yolda (sırat-ı mustakimde) olduğunu zannederse o kimse hüsranaya uğrayanlardan, helak olanlardan ve mülhidlerden olur. Ve yine o kimse sapıklardan ve başkalarını da saptırınlardan olur. Asla kurtuluşa erenlerden olamaz. Bilakis şeytanlara uyan ve tabi olanlardan olur. Allah-ü Teala'nın buyurduğu gibi: "Bu apaçık hüsranın ta kendisidir." (Hacc, II)

İşte bu dört mertebe kendi arasında kırk makama ayrılır. Kul Allah'a ancak bu makamları katederek ulaşabilir. Bunlardan; on tanesi şeriatta, on tanesi tarike, on tanesi marifette ve on tanesi de hakikatdir.

A- ŞERİATTA BULUNAN MAKAMLAR

1- İMAN

Efendimiz (s.a.v.) buyurdular ki:

"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, resulерine, ahiret gününe, kadere, hayrin ve şerrin Allah'tan geldигine inanup iman etmendir." (Sahih-i Buhari, c. 1, sah. 18)

Şayet denilirse ki;

-İman bedenle mi yoksa ruhla mı olur? Deriz ki;

-İman akilla olur.

Tahkik ehli dediler ki; "İman dil ile ikrar, kalp ile tasdiktir. Çünkü bir kimse Allah'ın vahdaniyetini lisân ile ikrar etmezse mutlak anlamda "kafir" olur.

Ve yine bunun gibi dili ile ikrar etse de kalbiyle tasdik etmese o kimse de "münafik" olur. Haliyle bu kimse cehennemin en alt tabakasında yer alacaktır. Allah (c.c.)'da bu konuda şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz münafiklar cehennemin en alt tabakasındadırlar." (Nisa, 145)

Biz ise şöyle deriz: "İman akıl ile olur. Çünkü akıl bedende bir sultandır. İman ise onun naibidir. Sultan gidince, onun naibi de kalmaz. Örneğin; İman bir hazinedir. İblis bir hırsızdır. Akıl ise bekçidir. Şayet bekçi giderse hırsız hazinede bulunanları çalıp götürür.

Denildi ki; İman bir koyundur. Akıl çobandır. İblis ise bir kurttur. Eğer çoban koyunların başından ayrılp giderse kurt onları yer.

Ve yine denildi ki; iman bir süttür. Akıl gözcü, koruyucudur. İblis ise köpektir. Hepsi de aynı yerde dirler. Koruyucu bekçi çekip gidince köpek onu yer.

Bunda çok latif bir nükte vardır.

O şudur: Allah (c.c.)'ın vahdaniyyetini tasdik etmek, demek emirlerine yapışıp nehiyelerinden sakınmaktır. Ve Allah-ü Teala'nın iman yönünden her in-

sanoğluna üçüz melek görevlendirdiğini yine tasdik etmektir.

Şüphesiz sen kendi cinsinden bir insan yanında bulunduğuanda ondan utanarak fahiş çirkin bir şey yapmaktan sakınıyorsun. Yanında senin cinsinden birisi olmayınca artık serbest mi olduğunu zannediyorsun? Günah işlerken meleklerden utanmıyor musun? O halde nerede kaldı senin onları tasdikin?

Yine iman açısından Allah'ın kitabını ve o kitaptaki emirleri ve yasakları tasdik etmek de haktır. Sen bunu ikrar ediyorsun. Ama kitaptaki emirleri yapmıyorsun ve nehiyelerden, haramlardan sakınmıyorsun. Yine emirlere yapışmıyarak, yasaklardan da sakınmıyarak Allah'ın cezasından ve azabından korkmuyorsun.

Ve kalbin kibir, haset, tamah, gazap, giybet, kahkaha nemime ve alayla dolmuş tur. Halbuki bütün bunlar Allah'ın kitabında yasaklanmış olan haramlardır. Öyle ise senin bunları tasdikin (doğrulaman) nerede kaldı?

İman davasında bulunmaksızın fiillerinin (yani

söz ve davranışlarının) ve kerametlerinin seriata uygun olması şartıyla Allah'ın velilerini ve onların kerametlerini tasdik ve haktır. Çünkü onlar nefislerinin arzu ve isteklerini dünya sevgilerini, yeme, içme, giyinme zevk ve lezzetlerini terk ettiler. Ve Rablerinin rızasını fakr'ı, mihneti, meşakkati, açlığı ve meskenet'i seçtiler; uykuyu ve rahatı ise terkettiler. Dünyanın güçlük ve zorluğunu ahiretin kolaylığında buldular. Allah (c.c.)'in "Muhakkak güçlükle beraber kolaylık var." (İnşirah suresi: 6) ayet-i kerimesinde buyurduğu gibi.

"Ve yine (onlar) bir gün karınlarını doyurur, iki gün aç kalırlar." Nebi (s.a.v.)'in buyurduğu gibi:

"Bir gün doyarım, iki gün ise aç olurum." (Tirmizi, Züht, 3) Onlar Allah'a her yaklaştıklarında Rablerinden hasyet ve korkula rını artırrılar.

Çünkü her kim sultanlara ve krallara yaklaşırsa bu yakınlığın verdiği korku diğer halk tabakasına verdiği korkudan daha çok olur.

Ve Allah onların hatalarına kemal nazarıyla bakar ama hatalarını onların yüzüne vurmaz. Sen ise hemen hergün çeşitli hatalar yapıyor, çirkin günahlar

işliyorsun. Ve sanıyor musunki senden hesab sorulmaz ve yaptıklarından sorgu-suale çekilmezsin? Kıyamet saati gelmez kabirdekiler diriltilemez, said şaklı'den ayrılmaz? Böyle mi sanıyorsun?

Sen haramdan sakınmıyorsun. Bulduğun herseyi yiyor ve giyiniyorsun. Rabbinin nimetlerini yiyorsun ama emirlerine yapışmıyor, nehiyelerinden, haramlarından sakınmıyorsun. Dünyevi ve uhrevi zarar ve hüsranaya yolaçacak isyanı yapmakla Allah'ın cezasından ve kızgınlığından korkmuyorsun. Herşeyi en iyi bilen yüce Mevla ise şöyle ifade buyuruyor:

"Ben kerim olan, çok mağfiret eden, veren, yardım eden, yardım istenilen Allah'ım. Her gün kulundan yüzbin günahın işlendiğini görüyorum. Ama bunu onun yüzüne vurmuyorum, tevbe eder diye bekliyorum, sabrediyorum. Her kim tevbe etmeden ölüse onun işi benim elimdedir. Eğer onu mağfiret edip bağışlamayı diler ve irade edersem bağışlarım ve onu marhemet ederim. Yoksa onu cehenneme sokarım ve onu şiddetli ve elim bir azapla cezalandırırım. Kim de beni murad eder, beni sever, ömrü bana hizmette geçer; benim ayrılığma ağlar ve bana kavuşmayı talep ederse ben de onu isterim, onu se-

verim ve ona iyilik ve ihsanda bulunurum. Ve onu ayrılmaktan kurtarırim.

Onu, arzu ettiği, elde etmek istediği şeyin meydana gelmesi için kendime ulaştırirım. Böylece varlığı yok olmak suretiyle onun yakınlığı artar ve bütün eşyada yalnızca beni görür. Kimin de istek ve arzusu dünya olursa ben onu dünyadan da ahiretten de mahrum ederim. Böylece o hüsranı uğrayan günahkarlardan olur.

Nitekim Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'inde de bu konuda şöyle buyuruyor: "Kim ahiret kazancını istiyorsa, onun kazancını artırırız. Kim de dünya kârını istiyorsa ona da dünyadan birşeyler veririz. Fakat onun ahirette bir nasibi olamaz." (Şura, 20)

Ve Peygamberimiz (s.a.v.)'de şöyle buyurdu:

"Dünya , ahiret ehline haramdır. Ve ahirette dünya ehline haramdır. Ve her ikisi de "ehlullah" olanlara haramdır." (Deylemi rivayet etmiştir.)

2- İSLAM

Seriattaki on makamdan ikincisi de İslam'dır.

İslam, Allah'tan başka hiç bir ilah olmadığına ve

Muhammed (s.a.v.)'in Allah'in Resûlü olduğuna şehadet etmek, beş vakit namazı kılmak, eğer üzerine farz olmuşsa zekat vermek, ramazan orucunu tutmak ve ona bir yol bulabilirse hacc vazifesini yapmaktadır. Bu sayılanlar müslüman akıl-bağılgı olan Allah'in emirleriyle mükellef olan her müslümana farzdır. Nitekim Allah (c.c.) Kur'an'daki şu emri ilahisi bunu ifade etmektedir.: "Namazı kılın; zekati verin." (Nur Suresi ayet:56) Ve Efendimizin şu hadis-i şerifleri de aynı durumu haber vermektedir. "Ramazan orucunu tutunuz ve Beytullahı haccediniz." (Buhari ve Müslim rivayet etmiştir.)

3- İLİM

Seriattaki on makamdan üçüncüüsü de ilim'dir. Çünkü ilimsiz amel sapıklıktr. Amelsiz ilim de vebalıdır. Zira ilim talep etmek sevgili peygamberimizin buyurduğu gibi kadın erkek her müslümana farzdır. Ve Allah-ü Teâlâ'nın: Rabbaniler olan (Al-i İmran: 79) buvurması ile.

4- İHSAN

Seriattaki on makamdan dördüncüüsü ihsan'dır.

İhsan; Allah Teâlâ'ya ihlasla, huşuya boyun eğerek ve edeplere riayet ederek edepli bir şekilde kulluk etmektedir. Sevgili peygamberimizin (s.a.v.)de buyurduğu gibi ihsan: "*Allah'a sanki sen O'nu görüyormuşcasına kulluk etmendir. Sen O'nu göremezsen de muhakkak ki O seni görmektedir.*" (Sahih-i Buhari, c.1, Sh:18)

5- EVLİLİK

Şeriattaki on makamın beşincisi evliliktir. Çünkü evlilik farzdır. Allah(c.c.) buyurdular ki: "*Beğendiğiniz kadınlarla nikahlanın (alin)*" (Nisa, 3) Nebi (s.a.v.)in hadislerinde de evlilik konusu şöyle ifade buyruluyor: "Nikah benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir." (İbnü Mace rivayet etmiştir.)

6- HELAL YEMEK VE HELAL GİYİNMEK

Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "Size verdiğimiz güzel (*helal*) rızıklardan yeyin." (Bakara, 57) ve yine Allah (c.c.) buyuruyor: "*Elbiseni temizle*" (Müddessir, 4)

7- KULUN EHLİ SÜNNET VEL CEMAAT EHLİNDEN OLMASI BİD'AT EHLİNDEN OLMAMASI:

Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "*Allah'ın öteden-beri süre gelen kanunudur (sünnetidir). Bu Allah'ın kanununda bir değişme bulamazsun*" (Fetih, 23)

8- ŞEFKAT VE MERHAMETTİR

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) buyuruyorlar ki; "*Siz yerdekiler merhamet edin ki, göktekiler de size merhamet etsinler.*" (Tirmizi c.5 sh:192)

9- HELAL KAZANMAK VE FAİZİ HARAM KABUL ETMEKTİR

A'lâh (c.c.) şöyle buyuruyor: "*Allah alış-verışı helal ve faizi haram kılmıştır.*" (Bakara, 275)

10- EMR-İ BİL MA'RUF VE NEHYİ ANİL MÜNKER'DİR

Şeriattaki on makamın onuncusu ise emr-i bil

ma'ruf ve nehy-i ani'l-münker görevini yerine getirmektir. Çünkü bu göreve farzdır. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "*İyiliği emret., kötülükten vazgeçir.*"
(Lokman, 17)

Şeriatta bulunan bu on makam ayet-i kerimelerle ve hadis-i şeriflerle sabit olmuştur.

B- TARİKATTA BULUNAN ON MAKAM

BİRİNCİSİ: Fakirlerin meslekine sülük etmek, meşayihten el almak ve günahlardan tevbe etmektir. Allah (c.c.) şöyle buyuruyor: "*Ve topluca Allah'ın ipine yapışın, ayrimayın.*" (Al-i İmran, 103)

Yine Allah (c.c.) buyuruyor:

"Ey İman edenler, Allah'a nasuh tevbesiyle tevbe edin." (Tahrim, 8)

Çünkü kul Allah teala'ya döndüğü, bütün yaptığı günahlardan pişman olduğu ve bir daha günah işlememek niyetiyle tevbe ettiği zemen, Allah (c.c.) önceden işlemiş olduğu günahları mağfiret eder. Allah Teala şöyle buyuruyor:

"Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhameti bol olandır." (Bakara, 37)

Ve Nebi (s.a.v.) de şöyle buyurdular:

"*Günahlardan tevbe eden sanki hiç günah işlememiş gibidir.*" (İbnu Mace, c. 2, sah. 142)

Tevbeden maksat; ihlas ve samimiyetle pişman olmak ve yüce yaraticıya özür beyan etmek ondan özür dilemektedir. Şayet bir kul günahlarından pişman olur ve gönülden ihlasla Allah Teala'ya yöneliklerken özür dilerse; Allah (c.c.)'da kulunun özrüne ve pişmanlığına karşılık onu affeder. İsterse kul yetmiş senen defalarca günah işlemiş olsa bile...

Süphesiz ihlas ve samimiyetle Allah'dan özür dilemek ve sıklık ile ona tevekkül etmek, kıyamet günü yüzleri nurlandırır, bembeyaz eder. Allah (c.c.) buyuruyor ki:

"*Ey benim kullarım! Özür dilemek ve ihlasla tevekkül etmek sizden, kabul etmek ise bendendir.*" Nitekim Kur'an-ı Kerim'in de şöyle buyurdu:

"*Kim Allah'a güvenirse O ona yeter.*" (Talak, 3)
Yine devam ediyor;

"*Ey benim Kullarım! Şükür sizden artırmak ise benden.*" Bu konuda da Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor;

"*Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artı-*

racağım ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir." (İbrahim, 7)

Ey kullarım! Sabır sizden hesapsız olarak bolca vermek benden". Şu ayet-i kerime bu hususu ifade buyuruyor:

"*Sabredenlere mükafatlari hesapsız ödenecektir.*" (Zümer, 10)

Ey kullarım! "Taat, ibadet ve kulluk sizden, cennette hürileri, köşkleri, sarayıları ve nimetleri vermek ise bendendir." Bu haberi de şu ayet-i kerime veriyor: "*İyiliğin karşılığı iyilikten başka bir şey midir?*" (Rahman, 60)

Ey kullarım! "Yetmiş senede işledığınız günahlarla bir kere tevbe etmek sizden kabul etmek ise benden." Nitekim Kur'an-ı Kerim de buyuruyor:

"*O, kulların olan tevbeyi kabul eden kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilendir.*" (Şura, 25)

Ey kullarım! "Babanız Adem bir kere emrime muhalefet etti de tevbesini ancak iki yüz sene ağladıkten sonra kabul ettim. Sizin ise yetmiş senelik isyanınıza karşılık özrüne sebebiyle tevbenizi kabul ederim ve günahlarınızı bağışlarım. Eğer asilerin günahlarını afvetmezsem, elbette rahmetim atıl olmuş

olur. Eğer yaratmam eksik bir şey içinde bulunsa kudretim tamamlanmamış olurdu. Şayet bana dua edene icabet etmesem, duasını kabul etmesem salnatım tamam olmazdı.

İKİNCİSİ: Kulun Mürid Olmasıdır.

Allah (c.c.) buyuruyor ki:

"Eğer bilmiyorsanız zikir (bilgi) ehline sorunuz." (**Enbiya**, 7) Bu da üç kısımdır:

a- Mutlak Mürid: O öyle bir müriddir ki, şeyhine niçin ve hayır demez. Ona hüccet gelecektir.

b- Mecazi Mürid: O öyle bir müriddir ki görüntüste şeyhinin emrindedir. Batın (iç alemin) de ise nefsinin hükmündedir.

c- Mūrai (riyakâr) mürid: O öyle bir müriddir ki, şeyhinden bir hâl gördüğü zaman, bilgisi olmaması sebebiyle, nefsinin isteği gereğince muhalefet etmesi için şeyhinin terkedir.

ÜÇÜNCÜSÜ: Başı traş etmek, elbiselerini tarikat ehlinin elbiselerine dönüştürmek ve kendisini de onlara benzetmektir.

Allah (c.c.) buyuruyor:

"Başlarınız traş etmiş ve kısaltmış olarak, kork-

madan." (**Fetih**, 27)

Peygamberimiz (s.a.v.) de buyurdular ki:

"Kim bir kavme, bir topluluğa benzerse o da onlardandır." (**Ebu Davud**, c. 4, sah. 314)

DÖRDÜNCÜSÜ: Kulun ümitle korku arasında olmasıdır.

Allah (c.c.) buyuruyor:

"Onlar, kalplerin ve gözlerin allak bullak olduğu bir günden korkarlar." (**Nur**, 37)

Bir diğer ayette ise:

"Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz."

(**Zümer**, 53)

BEŞİNCİSİ: Hizmettir.

Efendimiz (s.a.v.) buyuruyorlar:

"Kim hizmet ederse kendisine de hizmet edilir."

(Bu hadis meşhur hadis kitaplarında bulunamamıştır.)

ALTINCISI: Nefsine galip gelmek, nefsiyle mücadele etmetir.

Nebi (s.a.v.) şöyle buyurdular:

"*Nefislerine karşı cihad ederler.*" (Ebu Davud, Edep)

YEDİNCİSİ: Allah'a dönmek ve masiva'yı (onun dışındaki herşeyi) terkettirmektir.

Allah (c.c.) buyuruyor:

"*Allah'a koşun.*" (Zariyat, 50)

SEKİZİNCİ: Bez parçası, makas,, zenbil, secade, iğne ve iplik vs. (gibi günlük ihtiyaç malzemesi olan maddeleri daima yanında hazır bulundurarak) her kula ihtiyacı miktarında Allah tarafından verir.

Allah (c.c.) buyuruyor:

"*Şüphesiz Allah emrini yerine getirendir. Allah, her şey için bir ölçü koymuştur.*" (Talak, 3)

DOKUZUNCU: Tarikattaki on makamın dokuzuncusu cemaat ehli, nasihat ehli ve Allah'in kulları için muhabbet ehli olmak tır. Yani Allah'in kullarını sevmektir. Allah-ü Teâlâ buyuruyor: Onlara Allah'a olan sevgi gibi muhabbet beslerler. İman edenlerin Allah'a sevgisi ise (her şeyden) sağlamdır. (Bakara: 165)

ONUNCUSU: Tarikattaki on makamın onuncusu ise aşk, şevk, fakr ve kanaattır.

Peygamberimiz (s.a.v.) buyurdular ki:

"Fakr benim övüncümdür. Kıyamet gününde onunla iftihar ederim."

C- MARİFETTE BULUNAN ON MAKAM

Birincisi: Edeptir

Cünkü edep ve hürmet olmaksızın ulaşılması gereken yere ulaşlamaz. Yani mürid ancak edep ve hürmetle ulaşılması gereken manevi makam ve derecelere ulaşabilir. Edeп ve hürmeti terkettiğinde ise bunlardan mahrum kalır.

Hz. Ali (k.v.) diyor ki: "Şeref ve üstünlük mal ve neseple değildir. Bilakis üstünlük ve şeref ilim ve edeplendir." Peygamberimiz (s.a.v) de: Edeb, aklın suretidir, buyurdu.

Ikincisi: Korkudur

Cünkü gerçek korku Allah'ı bilen (alim-billah)

ve Allah'ı hakkıyla tanıyan (arifi billah) kimselerde olur.

Yüce Allah buyuruyor ki:

"Kollarım içinde ancak alimler Allah'tan hakkıyla korkar." (Fatır, 28)

Bir diğer ayetinde de: "Rabbinin makamında durmaktan korkan kimselere iki cennet vardır." (Rahman, 46)

Üçüncüsü: Riyazet, açlık ve kanaattir.

Bu hususla ilgili söyle güzel ve anlamlı bir benzetme yapılmıştır:

"Açlık gök gürültüsü gibidir. Kanaat ise bulut gibidir. Çünkü gök gürültüsü ve bulut nasıl ki yağmurun sebebidirler, yağmurun yapacağını müjdelemektedirler. Aynen açlık ve kanaat de hikmetin ve marifetin sebebidirler. Yani hikmet ve marifet açlık ve kanaat yoluya elde edilirler.

Dördüncüsü: İkrar ve tasdikdir.

Allah (c.c.) buyuruyor:

"Bu, doğrulara (sadıklara) doğruluklarının fayda vereceği gündür." (Mâide, 119)

Beşincisi: Haya'dır.

Marifetteki on makamdan beşincisi de hayadır. Resulullah (s.a.v.) buyurdular ki:

"Haya imandandır. Hayası olmayanın imanı da yoktur." Yani imanının kemali yoktur." (Bu hadis-i şerif başta Buhari ve Müslüm olmak üzere Kütüb-i Sitte'nin hemen hepinde mevcuttur.)

Altıncısı: Cömertliktir.

Yedincisi: İlimdir

Resulullah (s.a.v.) buyurdular: "Dünya dört sınıf insan üzerinde varlığını, bekasını devam ettirir:

- 1- Alimlerin ilmiyle
  - 2- Ümeranın (idarecilerin adaletiyle)
  - 3- Cömert insanların cömertlikleriyle (veya zenginlerin cömertliği ile)
  - 4- Fakirlerin (fukaranın) dualarıyla."
- Peygamberimiz (s.a.v.) buyurdular:

"Cömertlik cennette bir ağaçtır. Bu ağacın dalları dünyaya uzanmıştır. Kim o cömertlik ağacının dallarından birisini tutup alırsa o tutacağı dal onu cennete

götürür." (Dare kutni rivayet etmiştir.)

Sekizincisi: Meskenettir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular:

"*Allah'ım beni miskinlerden (fakirlerden) kıl ve miskinler (fakirler) topluluğuyla beraber, kiyamet günü haşreyle.*" (Tirmizi, Kitabu'z-Zühd" bölümünde rivayet etti.)

Dokuzuncusu: Kalbi gözetip korumak ve Allah'in rızasını hakim kılmaktır.

Peygamberimiz (s.a.v.) buyurdular ki:

"*Mü'minlerin kalbi Allah'in arşıdır. Arşul-lah'dır.*" (ibn-u Mace rivayet etmiştir.)

Onuncusu: Nefsinı Bilmektir.

Efendimiz (s.a.v.) buyurdular ki:

"*Kim nefsinı bilip tanırsa, muhakkak rabinide bilir.*" (Keşfu'l-Hafa, c. 2, sah. 262) Yani nefsinı bilen rabbinı bilir.

D) HAKİKATTA MEVCUT OLAN ON MAKAM

BİRİNCİSİ: Kulun toprak gibi mahlukatın arasında olmasıdır. Yani mütevazı ve alçak gönüllü olmasıdır. Hiç kimseye eziyet etmemesidir. Başına gelen herşeyin Allah'tan geldiğini bilmesi her çeşit bela ve musibete sabredip rıza göstermesidir. İradesini Allah'a havale etmesi Allah'a teslim olması ve irade ile meşiet'in Allah'a ait olduğunu idrak etmesidir. Çünkü "Allah dilediğini yapar ve dilediği şeye hükmeder".

İKİNCİSİ: Bütün mahlukata tek bir nazarla bakmasıdır. Şöyle yaparsa hayırlıdır, böyle yaparsa şerdir, kötüdür dememeli; bilakis hayatı ve şerri kendi nefsinde aramalıdır. Çünkü hiç kimse diğer bir kimse için azap görmez, hesaba çekilmiz veya mükafat-

landırılmaz. Bu gerçeği Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.) şöyle ifade buyuruyor: "*Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da size aittir.*" (Bakara, 139)

ÜÇÜNCÜSÜ: Allah-ü Teala'nın yiyecek içecek ve giyim yönünden kendisine veriği erizikleri nimetleri başkalarından esirgememesi; bilakis Allah rızası için Allah iyolunda harcamasıdır.

Allah (c.c.) buyuruyor: "*Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu her başağında yüz dane olmak üzere yedi başak veren bir dönemin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir...*" (Bakara, 261)

DÖRDÜNCÜSÜ: Kulun ölmeden önce nefsinde fani olmasıdır.

Allah (c.c.) buyuruyor: "*Sizin yanınızda bulunanlar tükenir, Allah'ın yanında bulunanlar ise bakanidir.*" (Nahl, 96)

BEŞİNCİSİ: Mahlukattan hiç bir kimseye zarar vermemesi, eziyet etmemesi, eza ve cefâdan sakınmasıdır.

Sevgili peygamberimiz (s.a.v.) buyuruyorlar: "Müslüman elinden ve dilinden müslümanların salim olduğu, zarar görmediği kimsedir."

ALTINCISI: Kulun hak kelimeleriyle konuşması ve mürşid-i kamile tam bir irade ile teslim olmasıdır. Peygamberimiz (s.a.v)in buyurduğu gibi: Kavmi içerisinde şeyh, ümmeti içerisinde Peygamber gibidir. (*İbn-i Hibban rivayet etti*)

YEDINCISI: İyiler ve kâmiller mesleğine seyrul suluk etmektir.

Allah (c.c.) buyuruyor: "*Biz onlara ufuklarda ve kendi canlarında ayetlerimizi göstereceğiz.*" (*Fussilet, 53*)

SEKİZİNCİ: Kulun (müridin) kendisinden sadır olan her türlü kerameti gizlemesidir.

Allah (c.c.) buyuruyorki: "*De ki: "Gögüslerinizde olanı gizleseniz de, açığa vursanız da Allah onu bilir.*" (*Al-i İmrân, 29*)

DOKUZUNCUSU: Sabır, vuslat, tevhid ve mü-nacat'tır.

Allah (c.c.) buyuruyor: "*Ey inananlar, sabredin direnip (düşmanlarınıza) üstün gelin. Cihada hazırlıklı uyanık bulunun ve Allah'tan korkun ki, başarıya eresiniz.*"

ONUNCUSU: İlmi ledünni öğrenmek ve batını müşahede etmektir.

Allah (c.c.) buyuruyor: "*Biz ona katımızdan bir ilim öğretmişik.*" (*Kehf, 65*)

Sayıet bu sayılan kırk makamdan herhangi birisi noksan olsa seyrü sülük tamam olmaz ve hakka ulaşlamaz. Çünkü şartları noksan olmuştur.

Örneğin herhangi bir kimse Allah (c.c.)'in vahdaniyyetini diliyle ikrar etse de kalbiyle tasdik etmese imanı tamam olmaz. İşte diğer sayılan şartlarda böyledir. Onlarda noksan ve eksik olunca seyrü sülük olmaz ve mürit hakka ulaşamaz. Zira şartların yok olması meşrut'un da yok olmasını gerektirir.

Herşeyin doğrusunu Allah (c.c.) en iyi bilendir.

لان انتفاء الشرط يستلزم انتفاء المشرط. والله اعلم
بالصواب.

ذ الكتاب المسمى بالمقامات للامام البركوى

رحمة الله عليه رحمة واسعة

مم

م

وتقاسعها : الصبر والوصلة والتوحيد والمناجاة. لقوله تعالى : يا ايها الذين امنوا اصبروا وصابروا ورابطوا
واتقوا الله لعلكم تفلحون. ﴿٦٠﴾

وعاشرها : المشاهدة بعين الباطن وتعلم علم اللدنى. لقوله تعالى : وعلمناه من لدنا علما. ﴿٦١﴾
ولو كان واحد من هذه المقامات الاربعين ناقصا
لا يتم السلوك ولا يصل الى الحق. لانه تكون شرائطه
ناقصة. مثلا : من اقر بوحدانية الله تعالى بلسانه ولم
يصدقه بقلبه لا يتم ايمانه. وغيره كذلك من الشرائط.

﴿٦٠﴾ - آل عمران ٢٠٠

﴿٦١﴾ - الكهف ٦٥

و سادسها : ان يتكلم العبد بكلمات الحقائق في
الصحة والاتباع الى المرشد الكامل بالارادة التامة . كما
قال النبي ﷺ : الشيخ في قومه كالنبي في امته . ﴿٥٧﴾

وسابعها : السير والسلوك الى مسلك الابرار . لقوله
تعالى : سررهم اياتنا في الافق وفي انفسهم . ﴿٥٨﴾

وثامنها : ان يخفي العبد ماصدر عنده من
الكرامات . لقوله تعالى : قل ان تخفوا ما في صدوركم
او تبدوه يعلمه الله . ﴿٥٩﴾

وئالتها : ان لا يمنع ما رزقه الله اليه من الطعام واللباس
بل يبذل في سبيل الله تعالى طليبا لرضائه . لقوله تعالى :
مثل الذين ينفقون اموالهم في سبيل الله . ﴿٥٤﴾

وابعها : كون العبد فانيا عن نفسه قبل موته .
لقوله تعالى : ما عندكم ينفد وما عند الله باق . ﴿٥٥﴾

و خامسها : ان لا يضر احدا من المخلوقات ولا
يكون متاذيا منهم ولا هم متاذين منه . كما قال النبي
ﷺ : المسلم من سلم المسلمين من لسانه و يده . ﴿٥٦﴾

﴿٥٧﴾ - رواه ابن حبان .

﴿٥٨﴾ - فصلت . ٥٣

﴿٥٩﴾ - آل عمران . ٢٩

﴿٥٤﴾ - البقرة . ٢٦١

﴿٥٥﴾ - النحل . ٩٦

﴿٥٦﴾ - رواه البخاري ج ١ ص . ٨

واما المقامات العشرة التي في الحقيقة

فاوها : كون العبد بين الخلائق مثل التراب
ولا يتأذى بأذى احد بل يعلم أن كل ما اصاب اليه من
الله تعالى . ورضي ما يصيب عنه من انواع المصائب
ويفوض ارادته الى الله تعالى ويعلم ان الارادة والمشيئة
الله تعالى . لان الله يفعل ما يشاء ويحكم ما يريد .

وثانيها : ان ينظر الى جميع الخلائق نظرة واحدة
ولا يقول ان عمل هذا خير وان عمل هذا شر بل ينظر
الى الخير والشر في نفسه . لانه لا يعذب احد لا احد
ولا يثاب . لقوله تعالى : ولنا اعمالنا ولكم اعمالكم . ﴿٥٢﴾

البقرة . ١٣٩ ﴿٥٣﴾

وثلاثتها : المسكنة . كما قال النبي ﷺ : اللهم اجعلني
مسكينا واحشرنـى من زمرة المساكين . ﴿٥٠﴾

وتاسعاها : رعاية القلب ورضائه . كما قال النبي ﷺ :
قلب المؤمن عرش الله . ﴿٥١﴾

وعاشرها : معرفة نفسه . كما قال النبي ﷺ : من
عرف نفسه فقد عرف ربه . ﴿٥٢﴾

﴿٥٠﴾ - رواه الترمذى فى الزهد

﴿٥١﴾ - رواه ابن ماجه .

﴿٥٢﴾ - راجع الى كشف المخفاء ج ٢ ص ٢٦٢ .

و خامسها: الحياة. كما قال النبي ﷺ : الحياة من اليمان. ومن لا حياء له لا يمان له. (٤٧)
وسادسها: السخاء.

وسابعها: العلم. كما قال النبي ﷺ : بقاء الدنيا على اربع: بعلم العلماء ، وعدل الامراء وسخاوة الاسخياء ، ودعاء الفقراء. (٤٨) وقال عليه السلام : السخاء شجرة في الجنة ، واغصانها متسليات الى الدنيا فمن اخذ منها قادته الى الجنة. (٤٩)

من عباده العلّماؤ. (٤٢) لقوله تعالى: ولن خاف مقام رب جتنان. (٤٤)

و ثالثها: الرياضة والجوع والقناعة بقوله عليه السلام : مثل الجوع كمثل الرعد ومثل القناعة كمثل السحاب لأن الرعد والسحاب سبب للمطر. والقناعة والجوع. سبب للحكمة والمعرفة. (٤٥)
ورابعها: الاقرار والتصديق لقوله تعالى يوم ينفع الصادقين صدقهم (٤٦)

٤٣) - الفاطر . ٢٨

٤٤) - الرحمن . ٤٦

٤٥) - ما وجد في كتب الاحاديث المشتركة .

٤٦) - المائدة . ١١٩

وتأسعاها : ان يكون صاحب الجماعة وصاحب النصيحة وصاحب المحبة لعباد الله تعالى . لقوله تعالى : يحبونهم كحب الله والذين امنوا او اشد حبا لله .^(٤٩) وعاشها : العشق والشوق والفقر والقناعة . بقوله تعالى : توفى مسلما والحقنى بالصالحين .^(٤٠) وقال عليه السلام : العشق من الكون حمزة ولباب وقال عليه السلام : الفقر فخرى وبه افتخر يوم القيمة .^(٤١)

فاما المقامات العشرة التي في المعرفة فاولها : الادب . لانه ما وصل من وصل الا بالحرمة والادب ، وما حرم من حرم الا يسترك الحرمة والادب . لقوله على كرم الله وجهه عليه السلام لا شرف بالمال والنسب ، لكن الشرف بالعلم والادب . وقال النبي صلوات الله عليه : الادب صورة العقل .^(٤٢)

وثانيها : الخوف : لان كمال الخوف فيمن كان عالما بالله وكان عارفا بالله . لقوله تعالى : انما يخشى الله

---

^(٤٢) - ما وجد في كتب الاحاديث المشتركة .

^(٤١) - راجع الى موضوعات على القاري ص ٣٢٠

^(٤٠) - الطلاق ٣

^(٤١) - البقرة ١٦٥

^(٤٢) - يوسف ١٠١

وسادسها : قهر النفس . بقوله عليه السلام وجاهدوا
على انفسهم ﴿٣٦﴾

سابعها : الرجوع الى الله تعالى وترك ماسواه بقوله
تعالى ففرو الى الله ﴿٣٧﴾

وثامنها : الخرقة والمراض والزنبيل ، والسجادة
والاجازة ، والعبرة ، والهدایة ، وهى تعطى من قبل
الرحمن لكل عبد بمقداره . لقوله تعالى : ان الله بالغ
امرہ قد جعل الله لكل شيء قدرًا . ﴿٣٨﴾

﴿٣٥﴾ - ما وجد في كتب الاحاديث المشرفة

﴿٣٦﴾ - رواه ابو داود في الادب .

﴿٣٧﴾ - الذاريات ٥٠

الطريقة وتشبيه نفسه اليهم . لقوله تعالى : محلقين
رؤسكم ومصربين لاتخافون . ﴿٣١﴾ ولقوله عليه
السلام : من تشبه بقوم فهو منهم . ﴿٣٢﴾

وابعها : كون العبد بين الخوف والرجاء لقوله
تعالى : يخافون يوماً تتقلب فيه القلوب والأبصار . ﴿٣٣﴾
ولقوله تعالى : لاتقنطوا من رحمة الله ﴿٣٤﴾

خامسها : الخدمة : لقوله عليه السلام : من خدم
خدم . ﴿٣٥﴾

﴿٣١﴾ - الفتح آية ٢٧ .

﴿٣٢﴾ - رواه ابو داود ج ٤ ص ٣١٤ .

﴿٣٣﴾ - التور . ٣٧ .

﴿٣٤﴾ - الزمر آية ٥٣ .

اَهْلُ الذِّكْرِ اَنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ وَهُوَ عَلَىٰ ثَلَاثَةِ
اَقْسَامٍ.

أَمَّا اَوَّلُ - مَرِيدٌ مُطْلِقٌ : وَهُوَ الَّذِي لَا يَقُولُ لِشَيْخِهِ لَمْ
وَلَا يَاتِيَ الْحِجَةَ عَلَيْهِ
وَكَثَانِي - مَرِيدٌ بِمَجازٍ : وَهُوَ الَّذِي يَكُونُ فِي الظَّاهِرِ
فِي اَمْرِ شَيْخِهِ وَفِي الْبَاطِنِ فِي حُكْمِ نَفْسِهِ.
وَكَثَالِثُ - مَرِيدٌ مُرَاءٌ : وَهُوَ الَّذِي اِذَا رَأَهُ حَالًا مِنْ
شَيْخِهِ تَرَكَهُ لِيُخَالِفَ عَلَى مُقتَضِيِّ نَفْسِهِ بَعْدِ عِلْمِهِ.

وَثَالِثَيَا: تَحْلِيقُ الرَّأْسِ وَتَحْوِيلُ الْلِّبَاسِ إِلَى لِبَاسِ اَهْلِ

لِقَوْلِهِ تَعَالَى: وَهُوَ الَّذِي يَقْبِلُ التَّوْبَةَ عَنْ عَبَادَهُ . الْآيَةُ
﴿٢٩﴾ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَا عَبَادِي! اِنَّ اَبَاكُمْ اَدَمَ خَلْفَ
اَمْرِي وَعَصَانِي مَرَّةٌ لَمْ اَقْبِلْ تَوْبَتِهِ اِلَّا بَعْدَ بَكَائِهِ مَائَيْ
سَنَةٍ. فَبَعْذَرْكُمْ عَلَى عَصَيَانِكُمْ سَبْعِينَ سَنَةً اَقْبِلْ تَوْبَتِكُمْ
وَاعْفُوْ سَيَّئَاتِكُمْ .

فَإِنَّمَا اَعْفُ ذَنْبَ الْعَاصِينَ لِعَطْلَتِ رَحْمَتِي وَلَوْ
كَانَ خَلْقِنِي بِشَيْءٍ فِي نَقْصَانٍ لَمْ يَتَمْ قَدْرَتِي فَلَوْلَا مَمْلُوكٌ
اجْبَ منْ دُعَانِي لَمْ يَتَمْ سُلْطَنَتِي .

وَثَالِثَيَا: اِنْ يَكُونُ الْعَبْدُ مَرِيدًا. لِقَوْلِهِ تَعَالَى: فَاسْأَلُوْ

﴿٣٠﴾ - الْأَنْبِيَاءَ آيَةُ ٢٥

﴿٢٩﴾ - الشُّورِيَّ ٢٥

حسبه. ﴿٢٥﴾ والشكر منكم والزيادة مني. كما قال الله تعالى : لئن شكرتم لازيدنكم ولئن كفرتم ان عذابى لشديد. ﴿٢٦﴾ والصبر منكم واعطاء التوفية منى بغير حساب. لقوله تعالى: انا يوفى الصابرون اجرهم بغير حساب. ﴿٢٧﴾ والطاعة و العبادة منكم واعطاء الحور و القصور والنعماء في الجنة مني. لقوله تعالى : هل جزاء الاحسان الا الاحسان. ﴿٢٨﴾ والتوبة مرة على العاصي التي فعلتم في سبعين سنة منكم والقبول مني.

.٣ - الطلاق آية ﴿٢٥﴾

.٧ - ابراهيم آية ﴿٢٦﴾

.١٠ - الزمر آية ﴿٢٧﴾

.٦٠ - الرحمن آية ﴿٢٨﴾

وقد قال النبي ﷺ: التائب من الذنب كمن لا ذنب له ﴿٢٤﴾

و المراد من التوبة الندم بالاخلاص و الاعتذار الى حناب البارى عز اسمه. فان ندم على معصية اعتذار اليه تعالى بالاخلاص عن الفؤاد فالله تعالى عفى عنه باعتذر و ندامته مرة ذنوب سبعين سنة . فان الاعتذار بالاخلاص ، و التوكل بالصدق يبيض الوجه يوم القيمة. فان الله تعالى يقول : يا عبادي! الاعتذار و التوكل بالاخلاص منكم والقبول مني. كما قال الله تعالى : ومن يتوكّل على الله فهو

.١٤٢ - ابن ماجه ج ٢ ص

واما المقامات العشرة التي في الطريقة
فاوها : ان يسلك الى مسلك الفقراء وان يأخذ اليه
من المشايخ والتوبة عن الذنوب . لقوله تعالى :
واعتصموا بحبل الله جميعا . ﴿٢١﴾ وقوله تعالى : توبوا الى
الله توبة نصوحـا . ﴿٢٢﴾ لان العبد اذا رجع الى الله
تعالى وندم على ما صنع من المعصية وتاب بنية ان
لا يذنب بعد هـا يغفر الله ما تقدم من ذنبـه . لقوله
تعالى : فيتوب الله عليه انه هو التواب الرحيم ﴿٢٣﴾

والناسع : منها كسب الحلال وتحريم الرباء . لقوله
تعالى : و احل الله البيع و حرم الرباء . ﴿١٩﴾
والعاشر : منها الامر بالمعروف والنهى عن المنكر .
لانه فرض . لقوله تعالى : وامر بالمعروف وانه عن
المنكر . ﴿٢٠﴾
بالآيات الكريمة والاحاديث الشريفة ثبت هذه
المقامات العشرة التي في الشريعة .

﴿٢١﴾ - آل عمران ١٠٣

﴿٢٢﴾ - التحرير ١٧

﴿٢٣﴾ - البقرة ٣٧

﴿١٩﴾ - البقرة آية ١٧٥

﴿٢٠﴾ - لقمان آية ١٧

تعالى : كلوا من طيبات ما رزقناكم. ﴿١٥﴾ ولقوله
تعالى : وثيابك فطهر. ﴿١٦﴾

و السابع : منها كون العبد من اهل السنة والجماعة
ولايكون من اهل البدعة. لقوله تعالى : سنة الله التي
قد خلت من قبل ولن تجد لسنة الله تبديلا. ﴿١٧﴾

و الثامن : منها الشفقة والرحمة. لقوله عليه السلام :
ارحموا من في الأرض يرحمكم من في السماء. ﴿١٨﴾

بالاخلاص والخشوع والخضوع ورعاية الاداب. كما
قال النبي ﷺ : الاحسان : ان تعبد الله كأنك تراه
فان لم تكن تراه فانه يراك. ﴿١٢﴾

و الخامس : منها التزوج : لانه فرض لقوله تعالى :
فانكحوا ماطاب لكم من النساء ﴿١٣﴾ وسنة.
بقوله عليه السلام : النكاح سنتي فمن رغب عن
سنتي فليس مني. ﴿١٤﴾

و السادس : منها اكل الحلال ولبس الحلال. لقوله

. ﴿١٥﴾ - البقرة آية ٥٧.

. ﴿١٦﴾ - المدثر آية ٤.

. ﴿١٧﴾ - الفتح آية ١٣.

. ﴿١٨﴾ - الترمذى ج ١٩٢-٥.

. ﴿١٢﴾ - البخارى ج ١ ص ١٨

. ﴿١٣﴾ - النساء آية ٣

. ﴿١٤﴾ - رواه ابن ماجه.

بالغ مكلف بامر الله تعالى . لقوله عز اسمه : اقيموا الصلوة
واتوا الزكوة ﴿٩﴾ ولقوله عليه السلام : صوموا شهر
رمضان وحجوا البيت . ﴿١٠﴾

و الثالث : منها العلم : لأن العلم بلا علم ضلال
والعمل بلا عمل وبال .

لأن طلب العلم فريضة على كل مسلم ومسلمة .
بقوله تعالى : كونوا ربانين . ﴿١١﴾

والرابع : منها الاحسان : وهو ان تعبد الله تعالى

ومن كان يريد حرث الدنيا نؤته منها وماله في الآخرة
من نصب . ﴿٧﴾ وقال النبي ﷺ : الدنيا حرام على اهل
الآخرة والآخرة حرام على اهل الدنيا وهما حرامان
على اهل الله تعالى . ﴿٨﴾

والثاني : من المقامات العشرة التي في الشريعة . هو
الاسلام . وهو الشهادة بان لا اله الا الله وان محمدا
رسول الله واقام الصلوات الخمس . وابتاء الزكوة ان
وجب وصوم رمضان . وحج البيت ان استطاع اليه
سبيلها . وهو فرض لازم الاداء على كل مسلم عاقل ،

﴿٩﴾ - التور اية ٥٦ .

﴿١٠﴾ - رواه الشیخان

﴿١١﴾ - آل عمران اية ٧٩

﴿٧﴾ - الشورى اية ٤٢ .

﴿٨﴾ - رواه الدیلمی .

المعين المستعان. انظر في كل يوم مائة الف ذنب التي صدرت عن عبدي فلا اضرب بها وجهه واصبر حتى يتوب. فان من مات ولم يتتب فامر بيدى. ان كان مشيئتي وارادتني الى غفرانه فاغفره وارحمه والا فادخله النار واعذبه عذابا اليما واما من ارادنى واحبنتى وامضى عمره الى خدمتى. وبكى على فرقته وطلب وصلتني فانا اريده واحبه واحسنه ، وانخلصه من الفرقة واوصله اليّ حتى يحصل له الملوية ويزيد عنه القرابة بانه يمحو وجوده ويرانى في جميع الاشياء لاغيرى. واما ان كان ارادته بالدنيا فاجعله محروما. من الدنيا والآخرة ويكون من المذنبين الخاسرين. كما قال الله تعالى : من كان يريد حرث الآخرة نزدله في حرثه

الى الله تعالى زادهم خشوعا وخوفا من ربهم. لأن من تقرب الى احد من الملوك والسلطانين يكون خوفه منه اشد من سائر الرعایا.

وان الله ينظر الى خطاياهم بكمال النظر ولا يضرب بها وجوههم وانت تعمل في كل يوم انواع الخطايا والفواحش. اتفطن انك لاتحاسب ولا تستئذ؟ وان الساعة لاتأتي ، ولا يبعث من في القبور ولا يمتاز السعيد من الشقي؟ وانت لاتحتذر من الحرام. تأكل وتلبس ما وجدت وتأكل نعمة ربك ولا تمثل الى اوامره ، ولا تختبئ عن نواهيه. وهلا تخاف من سخط الله تعالى وعقابه بفعل العصيان الذي هو يورث الخسران. فاما الملك العلام فيقول: انا الله الکريم الغفور المعطى

وفي نكبة لطيفة

وهي ان التصديق بوحدانية الله تعالى هو امتنال اوامر واجتناب نواهيه والتصديق بان الله تعالى وكل على كل بني آدم ثلثمائة ملك من اليمان. فانك اذا كان عندك احد من جنسك تستحي منه ان تفعل فعل فاحشا. فاذا لم يكن من جنسك فانت تباشر ولا تستحي من الملائكة فain تصدقك اليهم؟ وان التصديق بكتاب الله تعالى من اليمان وما فيها من الاوامر والنواهى حق. وانت تقر بذلك. ولا تفعل بما فيها من الاوامر ولا تجتنب من النواهى ولا تخاف من عذاب الله تعالى وعقابه بعدم الامتنال والاجتناب. وقلبك مملوء بالكفر والحسد والطمع والغضب والغيبة والقهقهة

والنميمة والسحرية. فانهن من النواهى في كتاب الله. فain تصدقك اليهم؟ وان التصديق بان اولياء الله وكراماتهم حق. ان كان كراماتهم وافعاليهم مطابقة للشرع بغير الدعوى من اليمان. لانهم تركوا رضاهم انفسهم ومحبة الدنيا والتلذذ بالطعام واللباس. واختاروا رضاهم ربهم والفقير والمحنة والمشقة والجحود والمسكينة وتركوا النوم والراحة ووجدوا عسر الدنيا يسرا للاحرة كقوله تعالى : ان مع العسر يسرا.^(٥) ويشعرون يوما ويجهوعون يومين. كما قال النبي ﷺ : اشبع يوما واجوع يومين.^(٦) ولكنهم كلما تقربوا

.^(٥) الانشراح آية ٥.

.^(٦) ترمذى زهد ٣ ص ٢٤٥

الاسفل من النار.

كما قال الله تعالى: ان المنافقين فى الدرك الاسفل

من النار ﴿٤﴾

وانما قلنا : الایمان على العقل. لان العقل سلطان

في الجسد والایمان نائبه. فان ذهب السلطان لم يبق

نائبه.

مثلا : ان الایمان خزينة والابليس سارق والعقل

خازن فان ذهب الخازن سرق السارق مافى الخزينة.

وقيل : الایمان شاة والعقل راع والابليس ذئب فان

ذهب الراعى اكلها الذئب.

﴿٤﴾ - النساء ، ٤٥

وقيل : الایمان لبن والعقل حافظ والابليس كلب
وهم في مكان واحد. فاذا ذهب الحافظ اكله الكلب.

اما المقامات التي في الشريعة

فأولها : اليمان بقوله عليه السلام : اليمان ان تؤمن بالله و ملائكته و كتبه و رسالته واليوم الآخر و بالقدر خيره و شره من الله تعالى .^(٢)

فإن قيل : أ اليمان على البدن أم على الرح ؟ قلنا : انه على العقل .

وقال اصحاب التحقيق : اليمان اقرار باللسان و تصديق بالجنان . لأن من لم يقر بوحدانية الله تعالى باللسان و يكون كافرا مطلقا . و كذلك لو اقر باللسان ولم يصدق بالجنان فإنه منافق . فيكون في الدرك

.^(٣) - رواه البخاري ج ١ ، ص ١٨

فإذا خرج عن حد الشريعة وطن نفسه على طريق مستقيم كان من الخاسرين الحالكين الملحدين . ويكون ضالا مضلا فلا يكون من الفائزين الواصلين بل يكون من اتباع الشياطين . كقوله تعالى : وذلك هو الخسران ^(٤) المبين .^(٥)

فتلك المراتب الاربعة اربعون مقاما . فان العبد لا يصل الى الله تعالى الا بقطع تلك المقامات . عشرة منها في الشريعة . و عشرة منها في الطريقة . و عشرة منها في المعرفة و عشرة منها في الحقيقة .

.^(٦) - الحج آية ١١ .^(٧)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِ
الْبَرِّيَّةِ مُحَمَّدٌ وَآلِهِ وَصَاحْبِهِ أَجْمَعِينَ
اما بعد - اسعدك الله في الدارين - فان الطريق الى
الله تعالى بعد انفاس الخلاائق. وان ارباب التحقيق
اختاروا منها طريقا فيه اربعة مراتب :
احديها : « الشريعة » ، و الثانية : « الطريقة »
و الثالثة : « المعرفة » ، والرابعة : « الحقيقة »
و كل تلك المراتب لا يتم الا بالشريعة. فان من لم
يكن شريعته مكملة لم يحصل له الطريقة والمعرفة

والحقيقة. ومن افسد الشريعة بعد تكميل المراتب فقد
افسد الطريقة والمعرفة والحقيقة. كما قال النبي ﷺ :
الشريعة شجرة والطريقة اغصانها ، والمعرفة اوراقها ،
والحقيقة اثمارها ، فإذا لم يكن شجرة لم يكن اغصانها
و اوراقها و اثمارها. (١)

وعلم بذلك ان الشريعة اصل والباقي فرع ووجود
الفرع يكون بوجود الاصل. فإذا انعدم الاصل انعدم
الفرع. وهذا اشاره الى ان العبد لا يكون خارجا عن
الشريعة في كل المراتب.

---

(١) - مأوجد في كتب الاحاديث المشهورة.

المقَاماتُ

للامِر البرَّكُوي

د : ، ه

و د ل م ن